

31.5.2019

EOAK/1015/2017

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

ULKOMAALAISEN ERILLÄÄN SÄILYTTÄMISEN KÄSITTELEMINEN

1 OMA ALOITE

Annoin 31.10.2016 syytemääräyksen säilöön otettujen ulkomaalaisten erillään säilyttämistä koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyjen laiminlyönnistä Helsingin käräjäoikeudessa (Dnro 1178/2/15).

Syytemääräyksen perusteena olleesta, pyynnöstäni toimitetusta esitutkinnasta (5590/R/12910/15) ilmeni ristiriitaista tietoa sen suhteen, miten näiden asioiden suhteen käräjäoikeudessa nyttemmin menetellään. Epäilytynä kuullun käräjätuomarin mukaan menettelyä olisi muutettu vuoden vaihteessa 2014–2015. Toisaalta käräjäoikeuden pakkokeinotuomareiden 16.1.2015 pidetyn kokouksen muistion mukaan ”Aikaisemmin sovittua käytäntöä ei muuteta. Erillään säilyttämisestä voidaan keskustella, mutta siihen ei oteta kantaa.”

Tietooni kuitenkin tuli, että Helsingin käräjäoikeus oli ainakin yhdessä tapauksessa jättänyt tutkimatta säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (säilölaki) 10 §:n perusteella käräjäoikeudelle ilmoitetun erillään säilyttämistä koskevan asian (15.11.2016, nro 3405, PK16/8722).

Otin sen johdosta omasta aloitteestani selvitettäväksi käräjätuomari A:n menettelyn mainitussa asiassa. Helsingin käräjäoikeuden laamannille 3.3.2017 osoittamassani selitys- ja lausunto-pyyntöni totesin seuraavan:

”Käräjäoikeuden päätös

Mainitussa käräjätuomari [A:n nimi] tekemässä päätöksessä todetaan asian oikeudellisena arviointina seuraavasti:

’Päätös 14.11.2016 säilöön otetun erillään säilyttämisestä kuuluu säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 26 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun valituskiellon piiriin.

Ulkomaalaislain 124 §:n 2 momentin sanamuodon mukaisesta tulkinnasta ei myöskään seuraa, että käräjäoikeuden olisi otettava tutkittavakseen säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 8 §:n mukainen päätös erillään säilyttämisestä. Tällaista velvollisuutta ei ole suoraan johdettavissa myöskään säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 10 §:n 3 momentista. Erillään sijoittaminen voi tulla käräjäoikeuden arvioitavaksi säilöön otettujen yhteydessä yhtenä kohtuusnäkökohtana.

Valituskielto ei ole myöskään perustuslain 106 §:ssä tarkoitetulla tavalla ristiriidassa perustuslain kanssa, koska päätöksestä voi kannella hallintolain mukaisesti ja koska myös säilöönottoyksikön johtajan täytyy arvioida uudelleen erillään säilyttämisen tarve niin usein kuin siihen on syytä, kuitenkin vähintään joka kolmas päivä.’

Käräjäoikeuden päätös näyttää virheelliseltä seuraavin perustein.

Oikeusohjeita ja niiden arviointia

Säilölain 10 § 1 – 3 momentit:

Erillään säilyttämisestä ja poliisin pidätystiloihin sijoittamisesta päättäminen.

Päätöksen säilöön otetun ulkomaalaisen 8 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu erillään säilyttämisestä tekee säilöönottoyksikön johtaja. Päätöksestä on ilmoitettava käräjäoikeudelle noudattaen, mitä säilöönotosta ilmoittamisesta säädetään ulkomaalaislain 124 §:n 1 momentissa. Erillään säilyttämisen jatkuessa ilmoitus tehdään vähintään kahden viikon välein.

Päätöksen 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu erillään säilyttämisestä ja 9 §:ssä tarkoitettu säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta poliisin pidätystiloihin tekee poliisin päälylystään kuuluva poliisimies. Päätöksestä on ilmoitettava käräjäoikeudelle siten kuin 1 momentissa säädetään.

Erillään säilyttämistä tai poliisin pidätystiloihin sijoittamista koskevan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan muutoin, mitä ulkomaalaislaissa säädetään säilöönoton ja sen jatkamista koskevan asian käsittelystä.

Ulkomaalaislain 124 §:n 1 ja 2 momentit:

Säilöön ottamisesta ilmoittaminen ja tuomioistuinkäsittely. Säilöön ottamisesta ja 123 a §:n 2 momentissa tarkoitettu poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättäneen virkamiehen on viipymättä ja viimeistään säilöön ottamista seuraavana päivänä ilmoitettava asiasta säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle tai kiireellisessä tapauksessa muullekin käräjäoikeudelle sen mukaan kuin oikeusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään. Ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti. Puhelimitse tehty ilmoitus on viipymättä toimitettava kirjallisena käräjäoikeudelle.

Käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista ja 123 a §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua poikkeuksellista sijoittamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettu tapauksessa sekä ilman huoltajaa olevan lapsen säilöön ottamista koskevassa tapauksessa asia on otettava käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään vuorokauden kuluttua ilmoituksesta.

Ulkomaalaislain 125 §:

Menettely käräjäoikeudessa. Säilöön ottamisesta ja 123 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä on oltava läsnä asiaa käräjäoikeudessa käsiteltäessä.

Asian käsittelyssä käräjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen ja säilöön otetun ulkomaalaisen poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä. Säilöön otetun on oltava läsnä käräjäoikeuden istunnossa, ja häntä on kuultava säilöön ottamisen ja poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä.

Jos käräjäoikeus harkitsee soveliaaksi, säilöön ottamista ja poikkeuksellista sijoittamista koskevan asian käsittely voi kuitenkin tapahtua säilöön otetun ulkomaalaisen tai 1 momentissa tarkoitettua virkamiehen olematta läsnä istuntosalissa käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos käräjäoikeus pitää sitä tarpeellisena, säilöön otettu ulkomaalainen on tuotava käräjäoikeuteen.

Asian käsittelyä voidaan lykätä vain erityisistä syistä. Säilöön ottaminen jatkuu asian seuraavaan käsittelyyn, jollei käräjäoikeus toisin määrää.

Ulkomaalaislain 126 § 1 ja 2 momentit:

Käräjäoikeuden päätös. Käräjäoikeuden on määrättävä säilöön otettu ulkomaalainen päästettäväksi heti vapaaksi, jos edellytyksiä säilössä pitämiseksi ei ole. Päätöksessä on mainittava säilöön ottamisen tai siirron peruste. Päätös on julistettava heti käsittelyn päätyttyä.

Käräjäoikeuden määrätessä säilöön otetun pidettäväksi edelleen säilössä hänet on määrättävä passitettavaksi 123 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun säilytyspaikkaan. Jos edellytyksiä ulkomaalaisen pitämiseen tutkintavankien säilytyspaikassa ei enää ole, käräjäoikeuden on määrättävä ulkomaalainen palautettavaksi ulkomaalaisten säilöönottotilaan.

Säilölakia koskevassa hallituksen esityksessä HE 192/2001 vp todettiin (s.44-45), että ehdotettu ulkomaalaisen säilyttäminen erillään muista säilöön otetuista ja siirtäminen poliisin pidätystiloihin lisäisivät jo säilöön otetun ulkomaalaisen vapaudenriiston astetta. Jotta nämä vapaudenriiston astetta lisäävät päätökset voitaisiin saattaa tuomioistuimen arvioitaviksi, ehdotettiin, että sekä erillään säilyttämispäätöksestä että poliisin siirtämispäätöksestä ilmoitettaisiin käräjäoikeudelle siten kuin säilöönnotosta ilmoittamisesta säädetään ulkomaalaislain 48 §:n 1 ja 4 momentissa. Toimenpiteen jatkuessa ilmoitus tehtäisiin vähintään kahden viikon välein. Erillään säilyttämistä ja poliisin pidätystiloihin siirtämistä koskevan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovellettaisiin muutoin, mitä ulkomaalaislaissa säädetään säilöönnoton ja sen jatkamista koskevan asian käsittelystä. Näin turvattaisiin ulkomaalaisen oikeussuojan tarve sekä erillään säilyttämispäätöksen että poliisin pidätystiloihin siirtöpäätöksen suhteen.

Säilölakia koskevassa hallituksen esityksessä HE 192/2001 vp ehdotetusta muutoksenhaku-kieltoa koskevasta 27 §:stä (muutoksenhakukiellosta ei tuolloin lopulta erikseen säädetty, ks. PeVL 54/2001 vp s. 5) todettiin (s.37), että erillään säilyttämistä tai poliisin säilytystiloihin siirtämistä koskeva päätös tulisivat käräjäoikeuden arvioitaviksi niiden säännösten mukaan, joita sovelletaan muutoin ulkomaalaislain mukaan säilöönnoton ja sen jatkamista koskevan asian käsittelyyn.

Voimassa oleva säilölain 26 § (26.6.2015/814):

Muutoksenhaku. Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen tyytymätön voi hakea siihen muutosta valittamalla käräjäoikeuteen.

Kun tässä laissa tarkoitettua asiasta tehdään päätös, asianosaiselle on samalla annettava kirjallinen valitusosoitus. Valitusosoituksessa on mainittava tuomioistuin, jolle valitus asiassa voidaan tehdä, valituksen tekemistä koskeva määräaika sekä selostettava muutoin, mitä valitusta tehtäessä on noudatettava.

Muutosta ei kuitenkaan saa hakea valittamalla tämän lain nojalla annetusta päätöksestä, joka koskee:

- 1) 8 §:ssä tarkoitettua erillään säilyttämistä;
- 2) 9 §:ssä tarkoitettua poliisin pidätystiloihin sijoittamista;
- 3) 16 §:ssä tarkoitettujen lähetysten tarkastamista;
- 4) 20 §:ssä tarkoitettua majoitustilojen valvonnan yhteydessä suoritettavaa esineiden ja aineiden tarkastusta;
- 5) 21 §:ssä tarkoitettua turvatarkastusta;
- 6) 22 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastusta;
- 7) 22 a §:ssä tarkoitettua erityistarkastusta.

Muutoksenhausta vastaanottorahaa tai toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa ja toimeentulotuesta annetussa laissa.

Lainmuutoksen 26.6.2015/814 tarkoituksena oli muuttaa säilölain muutoksenhakua koskevan säännöksen rakenne vastaamaan perustuslakivaliokunnan vankeuslakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä (PeVL 20/2005 vp) ottamaa kantaa. Kun aiemmin säännöksessä lueteltiin ne päätökset, joista on valitusoikeus, uudessa muotoilussa luetellaan tapaukset, joista valitusoikeutta ei ole (ks. HE 172/2014 vp s. 47-48).

Lainmuutoksessa (814/2015) ei muutettu erillään säilyttämistä ja siitä ilmoittamista ja asian käräjäoikeudessa käsittelemistä koskevaa sääntelyä. Lainmuutoksella ei muutettu myöskään erillään säilyttämistä koskevaa valitusoikeutta. Valitus erillään säilyttämistä koskevasta päätöksestä ei ollut mahdollista myöskään ennen muutosta voimassa olleen lain nojalla.

Erillään säilyttämistä koskevan asian tuomioistuinkäsittelyn vireillepanotapa ei ole valitus, vaan laissa erikseen säädetty viranomaisaloitteinen ja viran puolesta tapahtuva tuomioistuinkontrolli.

Todettakoon, että myöskään ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevan asian tuomioistuinkäsittelyn vireillepanotapa ei ole valitus. Ulkomaalaislain 190 §:n mukaan ulkomaalaissa tarkoitettuun muun muassa poliisin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tämäkään säännös ei tarkoita sitä, että ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevasta poliisin päätöksestä valitettaisiin hallinto-oikeuteen, vaan asia on käsiteltävä viranomaisaloitteisesti kärjäoikeudessa ulkomaalaislain 124 §:ssä erikseen säädettyin tavoin.

Hallituksen esityksessä HE 172/2014 vp on mainittu, että ”päätöksistä, joita koskee valituskielto, voi kannella hallintolain (434/2003) mukaisesti, eikä kantelulle ole säädetty määräaikaa”. Hallintolaissa säädetty yleinen hallintokantelun mahdollisuus koskee kaikkia viranomaisten ratkaisuja, eikä esitöiden viittauksella siihen ole mitään vaikutusta erillään säilyttämistä koskevien asioiden laissa säädettyyn tuomioistuinkäsittelyyn.

Erillään säilyttämistä koskevan päätöksen perusteet

Kärjäoikeudessa esillä olleen erillään säilyttämistä koskevan päätöksen mukaan säilöön otettu oli 14.11.2016 kuljetettu Rajavartiolaitoksen toimesta Kirurgiseen sairaalaan tutkimuksiin, jolloin hän oli yrittänyt karata häntä kuljettaneelta partiolta. Partio oli saanut hänet juoksemalla kiinni. Päätöksen mukaan pakoyritys jo itsessään ja mahdollinen sen jälkeinen muiden säilöön otettujen lietsonta tuottaa sen kaltaisen turvallisuusriskin, että on välttämätöntä säilyttää säilöön otettua poikkeuksellisesti erillään.

Käsitykseni mukaan pelkästään päätöksestä ilmenevien tietojen perusteella ei ole selvää, onko säilöön otettu aiheuttanut säilölain 8 §:ssä tarkoitettua vakavaa vaaraa säilöönottoyksikön turvallisuudelle tai järjestykselle, eli onko erillään säilyttämiselle ollut lailliset perusteet. Kärjätuomari A:n menettelyn johdosta erillään säilyttämisen tuomioistuinkontrolli on jäänyt toteutumatta.

Oma aloite

Edellä kerrotun johdosta olen ottanut kärjäoikeuden menettelyn eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi.

Perustuslain 111 §:n 1 momenttiin ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 9 §:ään viitaten pyydän Teitä

- 1) toimittamaan kärjätuomari A:n selityksen menettelystään ja antamaan oman lausuntonne asiasta
- 2) toimittamaan selvityksen siitä, onko kärjäoikeudessa tehty muita erillään säilyttämistä tai poliisin pidätystiloihin sijoittamista koskevia päätöksiä, joissa asiaa ei ole tutkittu ja jos näitä on, toimittamaan jäljennökset niitä koskevista kärjäoikeuden asiakirjoista
- 3) toimittamaan selvityksen siitä, onko kärjäoikeudessa huolehdittu siitä, että jälkikäteen on yksiselitteisesti osoitettavissa, kenen yksittäisen kärjätuomarin vastuulle kunkin erillään säilyttämistä tai poliisin pidätystiloihin sijoittamista koskevan ilmoituksen käsittely on kuulunut.”

2 SELVITYS

Käräjätuomari A antoi asiassa 31.3.2017 päivätyn selvityksen.

Käräjätuomari B antoi 31.3.2017 päivätyn selvityksen, ja laamanni C antoi 11.4.2017 päivätyn lausunnon.

3 RATKAISU

3.1 Saadut selvitykset

Käräjätuomari A katsoo selvityksessään, että selityspyynnössäni mainitussa yksittäisessä asiassa ei ole ollut kyse säilölain 10 §:n perusteella käräjäoikeudelle ilmoitetusta erillään säilyttämistä koskevasta asiasta. Kyse on ollut säilöön otetun edelleen säilössä pitämistä koskevasta Rajavartiolaitoksen vaatimuksen käsittelystä, jonka yhteydessä on tullut ilmi 14.11.2016 tehty päätös säilöön otetun erillään säilyttämisestä, josta A kertoo saaneensa tiedon vasta istunnon aluksi 15.11.2016 klo 10.

A:n mukaan käräjäoikeudelle ei ole 15.11.2016 syntynyt velvollisuutta ottaa erillään säilyttämistä koskeva asia vielä käsiteltäväksi, koska erillään sijoittamisesta ei ollut kulunut vielä neljää vuorokautta. Erillään sijoittamisesta päättänyt virkamies ei ole myöskään ollut läsnä istunnossa, joten hänen kuulemisensa ei tuossa yhteydessä olisi ollut mahdollista. Koska säilöön otettu on asian käsittelyn yhteydessä vaatinut erillään sijoittamista koskevan päätöksen kumoamista, käräjäoikeus on antanut siihen perustellun päätöksen ja muutoksenhakuohjauksen.

A katsoo, että säilölain ja ulkomaalaislain säännöksistä ei ilmene yksiselitteisesti ja selkeästi, että erillään säilyttämistä koskeva asia on käsiteltävä käräjäoikeudessa.

Laamanni C on lausunnossaan katsonut, ettei voi lausua asiassa, koska em. syytemääräykseeni perustuva virkarikosasia on tuolloin ollut vireillä tuomioistuimessa.

Käräjätuomari B on selvittänyt pyynnössäni mainitsemaani kahta jälkimmäistä asiaa ja todennut ensinnäkin, että tiedossa ei ole muita päätöksiä, jossa asiaa ei olisi tutkittu. B:n mukaan asian selvittäminen on tosin vaikeaa, koska käräjäoikeuden diaarijärjestelmästä tai muistakaan järjestelmistä ei saa haettua keskitetysti tietoa asioista, vaan tieto on tarkistettava tutkimalla kutakin päätöstä erikseen.

Toiseksi B toteaa, että erillään säilyttämistä koskevien ilmoitusten istuntokäsittely on toteutettu siten, että ennen neljän vuorokauden määräajan täyttymistä asia osoitetaan kyseisen istuntopäivän pakkokeinotuomarin käsiteltäväksi. Siten jokaisella käsiteltävälle asialle on osoitettu tuomari. Alle neljä vuorokautta kestäneiden erillään säilyttämistä tai poliisin pidätystiloihin sijoittamista koskeville asioille ei ole määrätty käsittelijää, jos asia ei ole vielä edennyt istunnon järjestämisvalmisteluihin saakka. Nämäkin asiat ovat tuolloin kansliassa tarkkailussa määräajan seuraamiseksi. B:n mukaan vangitsemista ja ulkomaalaisen säilöönottamista koskevissa asioissa sekä lähes kaikissa muissakin pakkokeinoasioissa määräytyy käsittelijä myös vasta siinä vaiheessa, kun aloitetaan istunnon järjestäminen.

Helsingin käräjäoikeuden päätöksestä (15.11.2016, nro 3405, PK16/8722) käy ilmi muun ohessa, että kysymys on ollut ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevasta asiasta ja kysymys on säilöön ottamisen toisesta käsittelystä. Hakijana asiassa on ollut Rajavartiolaitoksen virkamies.

Käräjäoikeuden päätökseen on erikseen omana kohtanaan selostettu tietoon tullut päätös erillään säilyttämisestä. Sen mukaan Metsälän vastaanottokeskuksen Helsingin säilöönottoyksikön vastaava ohjaaja S.J. (lyhenne tässä) on vastaanottokeskuksen johtajan valtuuttamana 14.11.2016 päättänyt säilöön otetun erillään säilyttämisestä. Edelleen käräjäoikeuden päätöksessä selostetaan ne perusteet, joilla säilöönottoyksikössä on päädytty erillään säilyttämiseen. Säilöön otetun määräämistä pidettäväksi edelleen säilössä hakenut virkamies on todennut, että säilöön otettua säilytettiin edelleen erillään. Säilöön otetun avustaja pyysi erillään säilyttämispäätöksen kumoamista.

Käräjäoikeus on jättänyt tutkimatta vaatimuksen säilöön otetun erillään säilyttämisen kumoamisesta. Tätä käräjäoikeus on perustellut muun muassa sillä, että ulkomaalaislain 124 §:n 2 momentin sanamuodon mukaisesta tulkinnasta ei käräjäoikeuden mukaan seuraa, että käräjäoikeuden olisi otettava tutkittavakseen säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 8 §:n mukainen päätös erillään säilyttämisestä. Tällaista velvollisuutta ei käräjäoikeuden mukaan ole suoraan johdettavissa myöskään säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 10 §:n 3 momentista. Erillään sijoittaminen voi kuitenkin tulla käräjäoikeuden arvioitavaksi säilöön ottoasian yhteydessä yhtenä kohtuusnäkökohtana.

3.2 Oikeusohjeita

Erillään säilyttämistä koskevien asioiden käsittelemiseen käräjäoikeudessa sovellettavat säännökset on selostettu edellä kohdassa 1 olevassa selitys- ja lausuntopyyntöissäni sekä syytemääräykseni perusteella ajettua syytettä koskevassa korkeimman oikeuden 3.10.2018 antamassa tuomiossa KKO:2018:58.

Mainitussa korkeimman oikeuden tuomiossa asia on tuomion kohdissa 5–10 kerrottu seuraavasti:

”5. Säilölain 8 §:n 1 momentin mukaan ulkomaalainen voidaan säilyttää erillään muista säilöön otetuista ulkomaalaisista, jos 1) hän aiheuttaa vaaraa omalle tai muiden hengelle taikka terveydelle taikka vakavaa vaaraa säilöönottoyksikön turvallisuudelle tai järjestykselle; 2) erillään säilyttäminen on tarpeen hänen suojaamiseksi henkeä, terveyttä tai turvallisuutta välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta tai 3) erillään säilyttäminen on poikkeuksellisesti välttämätöntä maahantuloedellytysten tai henkilöllisyyden selvittämisen turvaamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan säilöönottoyksikön johtajan täytyy arvioida uudelleen 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu erillään säilyttämisen tarve niin usein kuin siihen on syytä, kuitenkin vähintään joka kolmas päivä.

6. Säilölain 10 §:n 1 momentin mukaan päätöksen säilöön otetun ulkomaalaisen 8 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua erillään säilyttämisestä tekee säilöönottoyksikön johtaja. Tekoaikana voimassa olleen 10 §:n 1 momentin (116/2002) mukaan erillään säilyttämistä koskevasta päätöksestä on ilmoitettava käräjäoikeudelle siten kuin säilöönotosta ilmoittamisesta säädetään ulkomaalaislain 48 §:n 1 ja 4 momentissa. Sittemmin viittaussäännös on 1.7.2015 voimaan tulleella lailla 814/2015 muutettu koskemaan ulkomaalaislain (301/2004) 124 §:n 1 momenttia. Säilölain 10 §:n 1 momentin mukaan erillään säilyttämisen jatkuessa on säilöönottoyksikön tehtävä sitä koskeva ilmoitus käräjäoikeudelle vähintään kahden viikon välein.

7. Säilölain 10 §:n 3 momentin (116/2002) mukaan erillään säilyttämistä koskevan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan muutoin, mitä ulkomaalaislaissa säädetään säilöönoton ja sen jatkamista koskevan asian käsittelystä. Kyseinen lainkohta on pysynyt samansisältöisenä säilölain voimassaolon ajan.

8. Säilöönottoa ja sen jatkamista koskevan asian käsittelystä käräjäoikeudessa säädetään muun ohella ulkomaalaislain 124 §:n 2 momentissa ja 125 §:ssä. Tekoaikana voimassa olleen ulkomaalaislain 124 §:n 2 momentin (301/2004) mukaan käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Lain 125 §:n mukaan säilöön ottamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä on oltava läsnä asiaa käräjäoikeudessa käsiteltäessä. Asian käsittelyssä käräjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen edellytyksistä. Säilöön otettu on tuotava käräjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava siellä säilöön ottamisen edellytyksistä.

9. Säilölain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 192/2001 vp s. 26 - 27) todettiin, että erillään säilyttämisestä tulisi kirjallisesti ilmoittaa käräjäoikeudelle, jotta se ei jäisi ainoastaan säilöönottoyksikön tietoon. Käräjäoikeudessa sovellettaisiin erillään säilyttämistä koskevan asian käsittelyyn, mitä ulkomaalaislaissa säädetään säilöönoton ja sen jatkamista koskevan asian käsittelystä. Esityksen säätämisyjärjestystä koskevissa perusteluissa (s. 41) todettiin, että ehdotuksen 8, 9 ja 10 §:ssä säädettäisiin toimenpiteistä, jotka lisäävät jo säilöön otetun ulkomaalaisen vapaudenriiston astetta. Jotta nämä päätökset voitaisiin saattaa tuomioistuimen arvioitaviksi, päätöksistä ilmoitettaisiin käräjäoikeudelle. Erillään säilyttämistä koskevan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovellettaisiin, mitä ulkomaalaislaissa säädetään säilöönoton käsittelystä. Hallituksen esityksen mukaan näin turvattaisiin ulkomaalaisen oikeussuojan tarve erillään säilyttämispäätöksen suhteen.

10. Säilölain 26 §:n (116/2002) mukaan säilöön otetulla ulkomaalaisella oli oikeus hakea muutosta valittamalla käräjäoikeuteen hallintoviranomaisen tietyistä pykälässä luetelluista päätöksistä, kuten tapaamisoikeuden tai viestintävälineiden käytön rajoittamispäätöksistä. Hallituksen esityksessä (HE 192/2001 vp s. 19) muutoksenhakutien todettiin poikkeavan siitä, että perustuslain 98 §:n mukaan hallintoviranomaisten päätöksiin kohdistuvan muutoksenhaun käsittelyä varten ovat yleiset hallintotuomioistuimet. Muutoksenhaku järjestettäisiin käräjäoikeuteen muun ohella sen vuoksi, että käräjäoikeudet arvioivat säilöössäpitoasiaa jo muutoinkin ulkomaalaislain nojalla. Valitusoikeutta koskeneessa säilölain 26 §:ssä ei mainittu erillään säilyttämistä koskevaa päätöstä. Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan myös tässä yhteydessä (s. 34), että erillään säilyttämistä koskeva päätös tulisi käräjäoikeuden arvioitavaksi niiden säännösten mukaan, joita sovelletaan ulkomaalaislain mukaan säilöönoton käsittelyyn.”

3.3 Kannanotto

3.3.1 Käräjäoikeuden päätöksen 15.11.2016 (3405, PK16/8722) arviointi

Korkeimman oikeuden mukaan ulkomaalaislain edellä kohdassa 8 selostetuista säännöksistä ilmenee, että käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Säilöön ottamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä sekä säilöön otetun on oltava käräjäoikeudessa läsnä, ja käräjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen edellytyksistä.

Säilölain 10 §:n 3 momentin viittaussäännöksen perusteella tätä menettelyä olisi tullut käräjäoikeudessa noudattaa myös ulkomaalaisen erillään säilyttämistä koskevan asian käsittelyssä. Säilöönottoyksiköstä saapunut ilmoitus henkilön erillään säilyttämistä koskevasta päätöksestä on ollut riittävä toimenpide käräjäoikeuden käsittelyvelvollisuuden alkamiseksi.

Korkein oikeus katsoi kuten Helsingin hovioikeus (18.5.2017, nro 119990), että säilölain 10 §:n 3 momentin viittaus ulkomaalaislakiin ja sen mukaiseen säilöön ottamista koskevien asioiden käsittelytapaan on ollut sisällöltään selkeä ja yksiselitteinen. Käräjäoikeus oli menetellyt virheellisesti, kun se ei ollut erillään säilyttämistä koskevien ilmoitusten johdosta ryhtynyt ulkomaalaislain 124 ja 125 §:n mukaisiin toimenpiteisiin istuntokäsittelyjen järjestämiseksi. Erillään säilyttämistä koskevat asiat eivät näin ollen ole tulleet käräjäoikeudessa lainmukaisesti käsitellyiksi.

Korkein oikeus katsoi, että käräjäoikeudessa oli menetelty virheellisesti ja että syytteessä olleet osastonjohtajat olivat rikkoneet virkavelvollisuutensa, kun ulkomaalaisasioita käsittelevän osaston toimintaa ei ollut järjestetty niin, että säilöönottoyksiköstä tehdyt ilmoitukset ulkomaalaisen erillään säilyttämisestä olisi käsitelty lainmukaisesti.

Korkein oikeus kuitenkin hylkäsi osastonjohtajia koskevan syytteen, koska heidän ei asian olosuhteissa katsottu toimineen huolimattomasti muun muassa siksi, että käräjäoikeuden menettelytapa erillään säilyttämistä koskevien ilmoitusten käsittelyssä oli ollut vakiintunut jo huomattavasti ennen syytteessä olleiden kausia osaston johtajina ja koska käräjäoikeudessa omaksutun laintulkinnan virheellisyys ei ole ollut helposti havaittavissa.

Nyt käsillä olevassa käräjäoikeuden ratkaisussa on katsottu, että käräjäoikeudella ei olisi velvollisuutta käsitellä erillään säilyttämistä koskevaa asiaa. Käräjätuomari A on selvityksessään katsonut, ettei tällainen velvollisuus ilmene laista yksiselitteisesti ja selkeästi.

Käräjätuomari A on selvityksessään kertonut saaneensa päätöksen erillään säilyttämisestä säilöasian käsittelyn istunnon aluksi. Edellä selostettujen lain säännösten perusteella ja korkeimman oikeuden tuomion perusteluista ilmenevin tavoin A:n olisi tullut ryhtyä lain edellyttämiin toimenpiteisiin erillään säilyttämistä koskevan asian istuntokäsittelyn järjestämiseksi. Vaikka erillään säilyttäminen on A:n selvityksen mukaan päättynyt jo samana päivänä, jatkui erillään säilyttäminen vielä säilökäsittelyn aikana, mikä on ratkaisevaa.

Totean, että istuntokäsittelyn järjestämisessä tai järjestämättä jättämisessä ei käsillä olevassa tilanteessa ole ollut harkintavaltaa. Lain mukaan istuntokäsittely on tullut järjestää ja käsittelyyn olisi tullut kutsua erillään säilyttämisestä päättänyt säilöönottoyksikön virkamies. Sääntely ei myöskään ole ollut tulkinnanvarainen vaan yksiselitteinen ja selkeä. Sääntelyn perusteena on se, että säilöön otetun ulkomaalaisen vapaudenriiston astetta lisäävä toimenpide on saatettava tuomioistuimen arvioitavaksi. Kysymys on perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaisen vapautteen puuttuvasta, vapaudenriiston astetta lisäävästä turvaamistoimenpiteestä ja sen laillisuuden tuomioistuinkontrollista eli toimenpiteen kohteen oikeusturvan kannalta oleellisesta asiasta.

Jättäessään erillään säilyttämistä koskevan asian tutkimatta ja siten laiminlyödessään ryhtyä istuntokäsittelyn järjestämiseen käsiteltävänä olevassa asiassa A on menetellyt lainvastaisesti.

Oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan, jos oikeusasiamies laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa katsoo, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, mutta harkitsee, ettei syytteen nostaminen tai asian saattaminen kurinpitomenettelyyn ole kuitenkaan tarpeen, hän voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle.

Harkitessani toimenpidettäni asiassa olen yhtäältä ottanut huomioon edellä toteamani sääntelyn selkeyden ja yksiselitteisyyden sekä erillään säilytettävän oikeusturvan ja toisaalta käräjäoikeudessa vakiintuneen virheellisen käsityksen, että näissä asioissa ei tarvitse järjestää istuntokäsittelyä, mikä osaltaan on voinut vaikuttaa yksittäisen käräjätuomarin menettelytapoihin.

Selvyyden vuoksi totean, että tämä asia on käsitelty kantelumenettelyä vastaavassa oman aloitteen tutkinnan menettelyssä. Asiaa ei siis ole käsitelty rikosprosessuaalisessa menettelyssä eikä tämä päätös sisällä rikosoikeudellista arviota käräjätuomari A:n menettelystä.

3.3.2 Muu pyytämäni selvitys

Käräjätuomari B:n selvityksessään esittämä huomioon ottaen minulla ei ole tarvetta muihin toimenpiteisiin asiassa.

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan käräjätuomari A:lle vastaisen varalle huomautuksen edellä kohdassa 3.3.1 selostetusta lainvastaisesta menettelystä.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni hänelle. Ilmoitan ratkaisustani myös Helsingin käräjäoikeuden laamannille.